

Sisäministeriö

1/3

kirjaamo@intermin.fi

Viite:

Sisäministeriön lausuntopyyntö 4.5.2018, hanketunnus SM011:00/2017

Asia:

Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle ampuma-aselain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja asevelvollisuuslain 97 §:n muuttamiseksi

Lausuntopyyntö

Työryhmä toteaa antavansa lausunnonantajille lyhennetyn neljän viikon lausuntoajan. Tätä perustellaan asedirektiivin täytäntöönpanon aikataululla sekä sillä, että keskeisiä sidosryhmiä on jo kuultu hankkeen aikana järjestetyissä tilaisuuksissa sekä asedirektiivineuvottelujen aikana. Lisäksi kerrotaan järjestettävän kuulemistilaisuus lausuntokierroksen aikana.

Pidän lyhennettyä lausuntoaikaa ja sen perusteluja jossain määrin ongelmallisena useista syistä. Perusteluista on pääteltävissä, että ministeriö pitää lausuntokierrosta lähinnä jonkinlaisena muodollisuutena, jolla ei tule olemaan todellista merkitystä lainvalmisteluprosessissa. Tätä voidaan viime kädessä pitää jonkinlaisena resurssien tuhlauksena. Lausuntoja ei käsittäkseni tulisi pyytää vain muodon vuoksi, vaan sen vuoksi, että niistä mahdollisesti saataisiin uusia näkökulmia käsiteltävänä olevaan aiheeseen. Jakoluettelosta ilmenee, että lausuntopyynnöt on osoitettu muun muassa suurelle määrälle viranomaisia, joissa lausunnot oletettavasti annetaan esittelystä. Tällöin olisi suotavaa, että sekä lausuntoluonnoksen laativalla esittelijällä että lopullisen lausunnon antavalla ratkaisijalla olisi käytettävissään kohtuullinen aika perehtyä siihen aihepiiriin, josta on tarkoitus lausua.

Edellä mainitun alkuasetelman vuoksi ja aihepiiriin melko teknisestä luonteesta johtuen sekä osittain myös sen vuoksi, että esitys sivuaa materiaalista aihepiiriä, maanpuolustusta, josta oikeuskanslerilla on hänen ja eduskunnan oikeusasiamiehen välisestä työnjaosta annetun lain säännösten vuoksi muulta kuin valtioneuvoston ja sen jäsenen laillisuusvalvontaa koskevilta osin vähemmän omakohtaisia laillisuusvalvonnallisia havaintoja, lausuntoni on suhteellisen yleisluontoinen.

Ehdotuksen pääpiirteet

Esityksen tavoitteena on panna täytäntöön 17.5.2017 annetun EU:n asedirektiivin vaatimat muutokset. Muutoksia ehdotetaan pääasiassa vuonna 1998 säädettyn ampuma-aselakiin mutta

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

myös vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettuun lakiin ja asevelvollisuuslakiin. Muutoksilla edistettäisiin yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämistä muun muassa parantamalla ampuma-aseiden ja aseiden osien jäljitettävyyttä ja tarkentamalla sääntelyä aselupaehdojen seurannasta. Aselupa tulisi peruuttaa, ellei luvan myöntämisen edellytyksiä enää ole. Asealan elinkeinotoiminnan sääntelyä olisi tarkoitus sujuvoittaa ja seurantajärjestelmää kehittää.

Ampuma-aseiden ja niiden osien määritelmiä sekä luokittelua erittäin vaarallisiin aseisiin olisi tarkoitus sovittaa yhteen EU:n ampuma-asedirektiivin kanssa. Lisäksi muutokset sisältäisivät direktiivin sallimat mahdollisuudet myöntää poikkeuslupia tiettyjen muuten kiellettyjen erittäin vaarallisten ampuma-aseiden hankkimiseen ja hallussapitoon, jos perusteena on esimerkiksi maanpuolustukseen liittyvä toiminta, urheiluammunta, keräily tai museotoiminta. Muutoksilla ei olisi mainittavia vaikutuksia ampumaharrastuksen eri ammunnan lajeihin.

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettuun lakiin olisi tarkoitus säätää, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys voisi antaa myös ampumakoulutusta, jonka tarkemmasta sisällöstä säädettäisiin valtioneuvoston asetuksessa. Tätä varten Maanpuolustuskoulutusyhdistykselle säädettäisiin mahdollisuus hankkia aselupia tiettyihin erittäin vaarallisiin ampuma-aseisiin. Myös Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen ampumakoulutukseen osallistuvat yksityiset henkilöt voisivat tiettyin edellytyksin saada lupia muuten kiellettyihin aseisiin.

Eräitä uusia säännöksiä liittyen poliisin ja puolustusvoimien väliseen tietojenvaihtoon ehdotetaan säädettäväksi. Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettuun lakiin olisi tarkoitus säätää, että Maanpuolustuskoulutusyhdistyksen kouluttajana ja ammunnan johtajana voi toimia vain Puolustusvoimien hyväksymä henkilö. Puolustusvoimat pyytäisivät ammunnan johtajaksi harkittavan henkilön sopivuudesta lausunnon poliisilta. Asevelvollisuuslain 97a §:ään ehdotetaan säädettäväksi, että sotilasviranomaiset olisivat tietyissä tilanteissa velvollisia ilmoittamaan poliisille, jos heillä on perusteltu syy katsoa asevelvollisen olevan käyttäytymisensä perusteella sopimaton pitämään hallussaan ampuma-asetta tai sen osaa taikka patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia.

Ampuma-aseiden luvanvaraisuus ja perusoikeudet

Suomessa näyttää vallitsevan melko laaja yhteisymmärrys siitä, että ampuma-aseisiin liittyvän väkivallan mahdollisuuden ja tapaturman vaaran vuoksi aseiden tulee olla yhteiskunnan erityisen silmälläpidon alaisia ja aseisiin liittyvän toiminnan pääasiallisesti luvanvaraista. Samalla tavalla kuin esimerkiksi ajolupa moottorijoneuvon kuljettamiseen voidaan myöntää vain henkilölle, joka ikänsä ja terveytensä puolesta ei voida epäillä aiheuttavan vaaraa itselleen ja muille tiellä liikkujille, tulisi sallia ampuma-aseiden hallussapito ja käyttö lähtökohtaisesti vain henkilölle, jonka voidaan olettaa osaavan säilyttää ja käsitellä aseita tavalla, joka ei ole omiaan aiheuttamaan vaaraa henkilölle itselleen tai yhteiskunnan muille jäsenille.

Terveys- ja ikäperusteiset rajoitukset ampuma-aseiden hankkimisessa ei voida katsoa rikkovan perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuusvaatimusta, koska yhdenvertaisuudesta voidaan lainkohdan mukaan poiketa, jos siihen on hyväksyttävä peruste. Voidaan myös katsoa, että ampuma-aseisiin liittyvien rajoitusten osalta on kysymys eräänlaisesta perusoikeuksien kollisiotilanteesta. Toisaalta yhteiskunnan jäsenellä tulee olla oikeus ja mahdollisuus harrastaa metsästystä ja vaikkapa hankkia elantonsa siitä taikka harrastaa ampumaurheilua, toisaalta yhteiskunnan tulee kyetä suojaamaan jäseniään joutumasta ampuma-aseista johtuvan väkivallan kohteeksi. On myös todettu, että aseisiin liittyvä ongelmakäyttäytyminen on

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

monesti seurausta yhteiskunnan muista ongelmista, joihin ei ampuma-aselainsäädännön keinoin kyetä juuri vaikuttamaan.

Säätämisyjärjestyksestä

Työryhmän mietinnössä on lakien säätämisyjärjestyttä perusteltaessa (sivut 77-81) erityisesti nostettu esiin kolme perusoikeutta, joilla voisi ajatella olevan merkitystä käsiteltävänä olevan ampuma-aseisiin liittyvän lainsäädännön tarkistamisen kannalta. Ne ovat yksityiselämän suoja, yhdistymisvapaus ja omaisuuden suoja. Erityisesti yhdistymisvapautteen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi työryhmä pitää tarkoituksenmukaisena, että eduskunta pyytää esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunnon, vaikka työryhmä katsookin, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Säätämisyjärjestysperusteluita on tarpeellista täydentää myös elinkeinovapauden ja yhdenvertaisuuden kannalta. Laissa säädettäisiin myös asealan elinkeinotoiminnan luvanvaraisuudesta ja luvista, mitä tulee tarkastella perustuslain elinkeinovapautta koskevan 18 pykälän säännöksen valossa. Sinänsä on perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti selvää, että asealan elinkeinotoiminnalle voidaan asettaa luvanvaraisuuden vaatimus ja tätä koskeva perustuslakivaliokunnan aikaisempi käytäntö on hyvä todeta. Lisäksi on tarpeen lisätä arvio, että ehdotettu sääntely täyttää tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset. On myös tarpeen todeta, että Maanpuolustuskoulutusyhdistys on julkisoikeudellinen yhdistys ja tämänkin vuoksi sen erityisaseman ei voida katsoa loukkaavan yhdistysten osalta perustuslaissa säädettyä yhdenvertaisuutta.

Minulla ei ole työryhmän ehdotukseen muilta osin huomauttamista.

Oikeuskansleri

Tuomas Pöysti

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Tom Smeds

OIKEUSKANSLERINVIRASTO